

KATEHETSKI LEKSIKON

AMBIJENT. To je skup faktora koji okružuju čovjeka i utječu na nj putem svjesnih ili nesvjesnih iskustvenih oblika. Budući da osobnost djeteta ili adolescenta još nije formirana, ambijent, koji čine prostor i ljudi s kojima živi, postaje vrlo utjecajan odgojiteljev suradnik. Jak utjecaj što ga imaju izvanjski dojmovi i primjeri na adolescenta nameće roditeljima i odgojiteljima brigu o nužnom organiziranju ambijenta. Posebnu važnost imaju odnosi sa starijima, ali i oni s vršnjacima, kod kojih treba, između ostalog, posebno osvijetliti blagotvorne utjecaje i opasnosti prijateljstva. Izvanredna važnost ambijenta za moralni i religiozni odgoj zahtijeva od vjeroučitelja da da primjer autentične vjerske i zrele osobnosti. Pedagoška misao i djelovanje moraju se uvijek odnositi s obzirom na am-

bijentsku stvarnost; svaki odgojni čin mora uvijek zahvatiti stvarni ambijent odgajnika. Dobro uređena kršćanska obitelj i vjerska škola blagotvorno djeluju na razvoj religiozne osobnosti. Promjena ambijenta može služiti kao poticaj u razvoju ili oslobađanju od štetnih odnosa. Naturalistička teorija nije čela ljudsku slobodu. Nasuprot njoj pedagoška ambijentska znanost ističe moguću utjecaj ambijenta na odgoj. Proučavanje ambijenta uključuje u sebi rješavanje inherentnih problema i istraživanje utjecaja pojedinaca na vlastiti ambijent.

ANALNA FAZA. Prema psihoanalizi onaj odsjek u drugoj godini života u kojem djeca nalaze zadovoljstvo u igri s izmetom (lat. anus = čmar, stražnjica) i urinom. U preranom i prestrogom odgoju s obzirom na čistoću nema svoj korijen samo sadizam, mo-

krenje u krevet, mucanje, pretjerano pranje u kasnijem životu, već ta faza uključuje također ponašanje, kao što je darežljivost, štedljivost, suzdržanost itd. (Ko)

ANALIZA, ANALITIČKI.

1. Smisao riječi: iz izričaja koji dolazi iz grčkog, a znači dijeljenje cjeline na sastavne dijelove. 2. Filozofski: raščlanjivanje pojmova na sastavne sadržaje (suprotno od sinteze). 3. Dubinsko psihološki: metoda istraživanja i terapije svih škola dubinske psihologije. Analiza se sastoji u otkrivanju i posvješćivanju podsvjesnih psihičkih stanja stvari i nagonskih sila koje se očituju u snovima, manama, kompleksima, neurozama itd. Ona ne smjera samo na dijagnozu, već i na terapiju. 4. Katehetski: starija oznaka za deduktivnu metodu koja proizlazi iz katekizamskih formula i raščlanjujući ih želi doći do njihova

shvaćanja. U katoličkoj literaturi od 1890. do 1910. ta se analitička metoda često krivo označava kao »sintetička« i obratno. Ustaljivanje u gore iznesenom smislu slijedilo je pod utjecajem Willmannsove didaktike.

ANALITIČKA (KOMPLEKSNA) PSIHOLOGIJA. Oznaka za školu dubinske psihologije, koju je osnovao C. G. Jung (umro 1961.). Sam Jung ju je nazvao »psihologijom kompleksa«. Uobičajeni izraz analitička psihologija ukazuje na metodu analize u istraživanju i terapiji istog tog smjera. Prema C. G. Jungu svijest i podsvijest nisu u nekom konfliktom, nego u nadopunjujućem odnosu. U procesu sazrijevanja osobnosti (samoostvarivanja, ostvarivanja egzistencije) stapaju se obje u samo jedno *ja*, koje je osobno središte (jezgra osobe) čovjeka. Polazeći od činjenice da su mnoge težnje, potrebe i sklonosti ljudi zajedničke, Jung je uveo pojam zajedničke podsvijesti, koja se u povezanosti s arhetipima. objavljuje u vjerskim običajima, pričanjima, mitovima itd. Analitička psihologija je otvorena pastoralnom shvaćanju čovjeka. J. Goldbrunner (*Posobliivanje*, 1949. *Osobno dušebrižništvo* 1954.) i drugi su je učinili pristupačnom religioznoj pedagogiji.

ANALOGIJA. Riječ potječe od grčkog »analogon« (»u odnosu prema«). Spoznaja je analogna kad nešto nije spoznatljivo u svojoj biti (a to znači i u

sebi samome), odnosno po sebi samome, nego u odnosu koji ta stvar ima prema nečemu već poznatom. Pojam je analogan, kad ono što on izriče ne izražava jednoznačnu, čvrsto određenu i definiranu bit, nego mijenja svoje značenje već prema tome na što se odnosi ili s čime je u vezi. Tako stoji analogni pojam u središtu između ekvivočnog (više-značnog) i univočnog (jednoznačnog) pojma i sadržava istovremeno elemente zajedničkog i raznolikog, sličnog i različitog odnosnih stvari, koje pojmovno ne čine više logočki djeljivo jedinstvo.

Analogija bića (*analogia entis*) tvrdi da sve što jest ima bitak i jest u bitku, ali taj bitak ima na različite načine. Odatle proističu stupnjevi i poredak bića kao i sličnosti i različnosti stvari. Od vrlo velike važnosti je primjena analogija bića u odnosu prema Bogu i svijetu. Sve stvoreno ima dio u Bogu, *kojemu bivovanje nije dano*, nego on sam po svom bitku *jest*. Na taj način mogući su pozitivni izričaji o Bogu, iako su analogni.

ANAMNEZA. a) Pretpovijest, kako je došlo do neke bolesti (povijest bolesti), koju postavlja liječnik putem ispitivanja (također obiteljska anamneza) i istraživanja. Značajna je za dijagnozu i terapiju (u neurologiji, psihijatriji i defektologiji). b) Anamneza u širem smislu kao cjelokupna slika osobe također je od velikog znače-

nja u testpsihologiji za interpretaciju nekog događaja. c) Teološki anamneza znači sadašnje uprisutnjene nekog prošlog spasenjskog događaja kroz slavlje (liturgija).

ANDRAGOGIJA. Od grčkog *anêr* = čovjek, *odra* = stao, nasuprot pedagogiji (grčki, *paîs* = dijete). Andragogija označava teoriju i praksu odgoja odraslih. Nužnost andragogije danas je neosporna. Nasuprot školskoj nastavi andropologija posjeduje vlastite oblike (razgovor, predavanje, radne grupe, ekskurzije, samostalno učenje i dopisne škole s kontrolom i bez nje), ciljeve i ustrojstvo. Premda se teži prema znanstvenosti, ipak se može uočiti da postoji jaka razlika između laika i stručnjaka. Određenost cilja i stvaranje oblika i ustanova podređeni su društvenoj nužnosti i nastavno-tehničkom razvoju. Religiozno-pedagoški, odnosno katolički relevantni oblici andragogije jesu: kateheza odraslih, teološka izobrazba odraslih, kao i razni drugi oblici crkvene izobrazbe odraslih (akademije, seminari, tečajevi itd.).

ANIMIZAM. Teorija o porijeklu religija, koju je formulirao E. B. Tylor (*Primitivne Culture*, II vol. 4. izd.), i koja je odmah prihvaćena u povijesti religija, etnologiji, starozavjetnoj egzegezi, filologiji, ali danas je već zastarjela. Objašnjenje je došlo kad se moglo ustvrditi postojanje, makar maglovito, religije Svemogućeg Boga (A. Long, W. Schmidt).